

**УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ
М'ЯСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**Усовершенствование финансового обеспечения
конкурентоспособности малых предприятий мясной промышленности**

**IMPROVEMENT OF FINANCIAL PROVISION OF THE
COMPETITIVENESS OF SMALL BUSINESSES IN THE MEAT-
PROCESSING INDUSTRY**

У статті розглянуто удосконалення фінансового забезпечення конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості за рахунок внесення автором пропозицій до проекту закону «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва».

Ключові слова: *мале підприємство, система спрощеного оподаткування, м'ясна промисловість, конкурентоспроможність, фінансове забезпечення.*

В статье рассмотрено усовершенствование финансового обеспечения конкурентоспособности предприятий мясной промышленности за счет внесения автором предложений к проекту закона «О упрощенной системе налогообложения, учета и отчетности субъектов малого предпринимательства».

Ключевые слова: *малое предприятие, система упрощенного налогообложения, мясная отрасль, конкурентоспособность, финансовое обеспечение.*

The article covers the issue of improvement of financial provisions supporting competitiveness of the small business of meat industry by the author's proposals for the Draft of Law "On Simplified System of Taxation, Calculation and Accounting by Small Businesses".

Key words: small business, simplified systems of taxation, meat industry, competitiveness, financial provision.

I. Вступ. Малі підприємства виступають провідним сектором, який визначає темпи економічного і соціального розвитку країни. У розвинутих країнах на частку малих підприємств припадає понад 60% національного валового доходу. Як правило, найбільш загальними критеріями, на основі яких підприємства відносяться до малих, є: чисельність персоналу, розміри виробництва, розмір статутного капіталу. В Італії, наприклад, малий бізнес охоплює підприємства з чисельністю до 500 зайнятих. В Японії до категорії малих підприємств у галузях оборонної промисловості, в будівництві, на транспорті, комунальному господарстві відносяться юридично самостійні компанії з чисельністю зайнятих до 300 чоловік або обсягом основного капіталу до 100 млн.єн, в оптовій торгівлі □ до 100 чоловік або 30 млн.єн капіталу, у роздрібній торгівлі й сфері послуг □ до 50 чоловік або до 10 млн.єн капіталу [1].

II. Постановка завдання. Науковці, що досліджують малий бізнес виділяють перелік причин, що перешкоджали його розвитку в Україні: недосконалі закони та правила, надмірні податки, недостатність джерел фінансування, неоднакові можливості при конкуренції з потужним великим бізнесом, відсутність підтримки або перешкоджання з боку держави, нерозвиненість інфраструктури, професіональна невідповідність самих підприємців. Тому є актуальним для покращання фінансового забезпечення конкурентоспроможності малих підприємств внесення авторських пропозицій до проекту закону «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва».

III. Результати. У м'ясній промисловості нараховується понад 800 малих підприємств. За 2006 рік фінансовий результат діяльності малих підприємств з виробництва харчових продуктів, у тому числі і м'ясної продукції, є збитковим на суму □38,5 млн. грн. Збитковими є 35,5%

загальної кількості малих підприємств, збиток складає □1215,6 млн.грн. [2]. Високий рівень збитковості малих підприємств не сприяє забезпеченню їх конкурентоспроможності на ринку.

Малі підприємства є одним із засобів створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. Водночас, фінансовий стан малих підприємств є прямим свідченням стану підприємницької активності в країні і проявом відношення до її розвитку з боку держави. Регулятивні дії держави по відношенню до підприємств, як на етапі створення суб'єкта підприємництва □ юридичної особи (державна реєстрація, ліцензування), так і під час діяльності підприємства (контроль, перевірки, санкції), мало чим відрізняються між собою для малих, середніх та великих підприємств. Діяльність малого підприємства також заслуговує уваги з тієї точки зору, що вона більш ризикова, підприємство такого рівня в меншій мірі захищене від ринкової кон'юнктури і дій конкурентів.

Малі підприємства мають значні соціально-психологічні переваги, в основі яких лежить специфічна мотивація до праці, яка передбачає подолання елементів відчуження і залучення елементів економічного та неекономічного заохочення. Вони мають наступні переваги, а саме: гнучкість, динамізм, пристосування до змін в технологіях, здатність оперативно створювати та впроваджувати нову техніку та технологію, насичення ринку праці новими робочими місцями.

На малих підприємствах відносини у трудовому колективі характеризуються простотою, відсутністю відчуженості, що породжує особливу атмосферу сумісної праці, яка допомагає швидкому вирішенню трудових конфліктів між адміністрацією і робітниками.

Найбільш суттєві зміни в розвитку малих підприємств були започатковані виданням 12 травня 1998 р. Президентом України Указу “Про державну підтримку малого підприємництва”. У ньому, серед інших положень, була передбачена необхідність прийняття нормативно – правового акту, який

запроваджує більш сприятливі умови для здійснення малого бізнесу. На виконання цього положення Президентом 28.06.1998 р. За №747/99 був виданий Указ “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва”, головною метою якого було введення *єдиного податку*, яким, за бажанням підприємства, могли бути замінені понад десять різних податків і платежів, що він сплачував раніше. Указом від 28 червня 1998 р. в даний Указ були внесені певні зміни і з 1 січня 1999 р. спрощена система оподаткування почала діяти в повному обсязі. Слід зауважити, що названі укази за часом їх видання і змістом регульованих ними відносин відповідали вимогам пункту 2 ст.2 Закону України “Про підприємства в Україні”, який передбачав, що відповідно до обсягів господарського обороту підприємства і чисельності його працівників (незалежно від форм власності) воно може бути віднесеним до категорії малих підприємств. До малих підприємств належать новостворювані та підприємства, які працюють [3]: у промисловості та будівництві – з чисельністю працівників до 200 чоловік; в інших галузях виробничої сфери – до 50 чоловік; у науці й науковому обслуговуванні – до 100 чоловік; у галузях невиробничої сфери – до 25 чоловік; у роздрібній торгівлі – до 15 чоловік.

Спрощення системи оподаткування, обліку та звітності дало серйозний поштовх до створення малих підприємств. Чисельність юридичних осіб – суб’єктів збільшилась за період з 2000 р., коли почала працювати ця система, у 1,4 рази і станом на 01.01.2007 р. складає 307,4 тис. одиниць [2].

На новий рівень мав вивести розвиток малих підприємств реалізація норм і положень Закону України “Про державну підтримку малого підприємництва”, прийнятого 19 жовтня 2000 р. Закон не тільки замінив Указ Президента з аналогічною назвою, чим підвищив правовий статус відповідних норм, а й суттєво обновив його зміст [4].

Указом президента України „Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва” № 747/99 від 28.06.98р. встановлено, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності

запроваджується для таких суб'єктів малого підприємництва: юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки за рік не перевищує 1 млн. грн. [5].

Проект Закону України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» передбачає, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності запроваджується для таких суб'єктів малого підприємництва: юридичних осіб – суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за календарний рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб та обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) не перевищує 1 млн. 500 тис. гривень [6].

Середньооблікова чисельність працюючих для суб'єктів малого підприємництва визначається за методикою, затвердженою органами статистики з урахуванням усіх його працівників, в тому числі тих, хто працює за договорами та за сумісництвом, а також працівників представництв, філій, відділень та інших відособлених підрозділів.

Виручкою від реалізації продукції вважається сума, фактично отримана на розрахунковий рахунок або в касу за здійснення операцій з продажу продукції та інших доходів.

Юридична особа, яка перейшла на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирає одну з таких ставок податку:

- 6% суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без сплати ПДВ;
- 10% суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) , у разі включення ПДВ до складу єдиного податку.

Платники, які обрали спосіб оподаткування за ставкою 6%, є платниками ПДВ і сплачують цей податок відповідно до вимог Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.97р. №168 / 97-ВР. Такі платники

повинні виписувати податкові накладні, вести книгу обліку придбань і книгу обліку продажу товарів подавати податкові декларації щодо ПДВ.

При виборі способу оподаткування за ставкою 10% юридична особа немає права виписувати податкові накладні та вказувати в них суму ПДВ, на податковий кредит за сумами сплаченого податку під час придбання товарів (робіт, послуг) на митній території України при їх ввезенні з-за меж України. Суми сплаченого податку включаються до вартості товарів (робіт, послуг). Подальший продаж товарів (робіт, послуг) здійснюється без нарахування ПДВ.

Потрібно пам'ятати, що, обравши ставку єдиного податку 6% на календарний рік, підприємство не може змінити її протягом такого року на 10%, і навпаки. *Зміна ставки єдиного податку* можлива тільки після закінчення календарного року за умови подання відповідної заяви на наступний календарний рік.

Новостворені підприємства вважаються платниками єдиного податку при поданні заяви з того кварталу, в якому проведено їх державну реєстрацію. Заява до органів державної податкової служби подається не пізніше як за 15 днів до закінчення попереднього звітного (податкового) періоду (кварталу).

Вирішення існуючих проблем розвитку малих підприємств в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики щодо сприяння цьому сектору.

Як своєрідний податковий експеримент можна розглядати впровадження в Україні спрощеної системи оподаткування малого бізнесу, яке було спрямовано на: сприяння розвитку та збільшенню малих підприємств за рахунок полегшення податкового навантаження; зменшення витрат малого бізнесу на дотримання податкового законодавства та ведення обліку; стимулювання зайнятості населення.

З 1 січня 2004 року після введення спрощеної системи до неї прийнято ряд змін, зокрема, щодо окремої сплати відрахувань до фондів, які суттєво ускладнили процедуру сплати податків та зборів.

Спрощена система оподаткування не враховує, наприклад, того, що, якщо об'єктом оподаткування є виручка від реалізації, то збільшення витрат виробництва, які включаються до ціни продукції, при збереженні обсягу реалізації збільшує виручку, а відповідно, збільшує й суму нарахованого податку. Отже, прибуток підприємства зменшується. Це дестимулює підвищення техніко-технологічного рівня виробництва, отже, від недосконалості механізму нарахування єдиного податку потерпають саме промислові підприємства. До того ж, їхня ліквідність є значно нижчою, тому що дефіцит ліквідних ресурсів значною мірою визначає вагу податкового тиску в Україні. Таким чином, де-факто, система спрощеного оподаткування насправді надає пріоритет розвитку малих торговельних підприємств.

Якісний аналіз розвитку малих підприємств в Україні засвідчує наявність суттєвих недоліків. По-перше відбувається постійне зменшення кількості малих підприємств з виробництва харчових продуктів в Україні. Кількість малих підприємств з виробництва харчових продуктів складає: у 2006 р. □ 6074 (95,2% проти рівня 2000 р. і 87% проти рівня 2003 р.), у 2005 □ 6393(100,2% проти рівня 2000 р. і 91,6% проти рівня 2003 р.), у 2003 □ 6982(109,5% проти рівня 2000 р.); у 2000 □ 6378 підприємств [2]. Найбільше зменшення кількості малих підприємств відбулося у 2006 році в порівнянні з минулими роками.

По-друге, зберігається тенденція до зменшення частки продукції малих підприємств у обсязі реалізованої продукції харчової промисловості у: 2000 □ 3,7%; 2003 □ 2,8%; 2005 □ 2,0%; 2006 □ 1,8% [2]. Це свідчить про зменшення обсягів реалізованої продукції малими підприємствами харчової промисловості за 6 років у 2 рази.

Основними причинами такого становища є:

- зростання цін на готову продукцію (за період 2000□2006 рр.. у м'ясній промисловості в 2 рази), що призвело до збільшення виручки від реалізації продукції при сталих обсягах виробництва продукції;
- збільшився податковий тиск на малі підприємства у зв'язку з переходом на традиційну систему оподаткування, тому що виручка від

реалізації продукції перевищила граничний рівень □ 1 млн. грн. відповідно до законодавства про спрощену систему оподаткування та обліку;

- зростання конкуренції на ринку □ ускладнення збуту готової продукції із-за збільшення кількості малих підприємств у м'ясній промисловості.

Зазначені причини свідчать, що діюче законодавство про спрощену систему оподаткування та обліку малих підприємств не відповідає сучасним умовам функціонування малих підприємств м'ясної промисловості та п. 7 ст. 63 Господарського кодексу України. Згідно, якого малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працівників за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної 500 тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні [7].

IV. Висновки. Проблемні питання в оподаткуванні малих підприємств м'ясної промисловості потрібно розв'язати за допомогою змін у законодавстві. У проект Закону України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» слід законодавчо внести зміни, які відповідають п. 7 ст. 63 Господарського кодексу України, з метою збільшення обсягу валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до суми, еквівалентної 500 тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні. Це дасть можливість скоротити витрати на проведення облікових робіт (утримання більше 2-х чоловік бухгалтерів), спростити облік та звітність підприємства, що буде гарантувати меншу кількість фінансових помилок; зниження податкового тиску на підприємство за рахунок зменшення кількості видів податків та зборів. Водночас це є вигідним для бюджету держави, тому що податки будуть нараховуватися від обсягу валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) незалежно від того буде підприємство на кінець звітного року прибутковим або збитковим.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Богатирьова А.М., Кузнецова І.О., Чабарова З.І. та ін. Основи підприємництва в харчовій промисловості: Навч. посіб. – Одеса: РВА «Аспект», 2004. – 390 с.*
2. *Статистичний щорічник України за 2006 рік / За ред. Осауленка О.Г. – К.: «Консультант» – 2007. – 645 с.*
3. *Закон України “Про підприємства в Україні” – Відомості Верховної Ради. – 1991.– №24. □ С.12.*
4. *Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19 жовтня 2000 року № 2063 □ІІІ.*
5. *Указ президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва» № 747/99 від 28.06.98р.*
6. <http://zakon.rada.gov.ua>
7. *Господарський кодекс України № 436 □ІV від 16 січня 2003 року //Бухгалтерія. – 2004.– № 3 (574). – С.7–108.*
Видання: Наукові праці НУХТ. – 2008. – №26. – С.33–36.